

Lobo Machado proti Portugalsku, rozsudek velkého senátu ze dne 20. 2. 1996

Stěžovatel: Lobo Machado

Žalovaný stát: Portugalsko

Číslo stížnosti: 15764/89

Datum: 20.02.1996

Článek Úmluvy: čl. 50
čl. 6 odst. 1

Rozhodovací formace: Velký senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: spravedlivé projednání, spravedlivý proces, vlastnictví

Významnost: 2

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

20. února 1996

VĚC LOBO MACHADO

(Rozsudek ve věci Lobo Machado versus Portugalsko)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 51 Jednacího řádu A jako Velký Senát, který tvořili následující soudci: R. Ryssdal, předseda, R. Bernhardt, R. Macdonald, A. Spielmann, S. K. Martens, E. Palmová, I. Foighel, R. Pekkanen, A. N. Loizou, J. M. Morenilla, E Bigi, Sir John Freeland, M. A. Lopes Rocha, L. Wildhaber, J. Makarczyk, D. Gotchev, K. Jungwiert, P. Kuris, U. Löhmus, jakož i H. Petzold, tajemník Soudu, a P. J. Mahoney, zástupce tajemníka Soudu, po neveřejné poradě, která se konala ve dnech 1. září 1995 a 22. ledna 1996, vynáší následující rozsudek, který byl přijat posledně uvedeného dne:

POSTUP

1. Příklad byl Soudu postoupen Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) a vládou Portugalské republiky (dále jen „Vláda“) ve dnech 7. července a 5. září 1994, a to v rámci tříměsíční lhůty stanovené článkem 32 § 1 a článkem 47 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“). Tomu předcházelo podání stížnosti (č. 15764/89) proti Portugalsku, předložené Komisi podle článku 25 portugalským občanem, panem Pedro Lobo Machadem, dne 2. listopadu 1989. Žádost Komise se opírala o články 44 a 48 a o prohlášení, jímž Portugalsko uznalo obligatorní jurisdikci Soudu (článek 46); stížnost Vlády se opírala o článek 48. Předmětem stížnosti a žádosti bylo docílit rozhodnutí o tom, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků žalovaného státu podle článku 6 Úmluvy a článku 1 Protokolu č. 1.

2. „V odpovědi na dotaz učiněný podle ustanovení 33 § 3 (d) Jednacího řádu A stěžovatel prohlásil, že si přeje zúčastnit se řízení, a stanovil právního zástupce, který jej bude zastupovat (ust. 30).
3. Do ustaveného Senátu byl z moci úřední jmenován pan Lopes Rocha, zvolený soudce portugalské národnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Ryssdal. předseda Soudu (ust. 21 § 3 /b/). Dne 18. července 1994 předseda Soudu za přítomnosti tajemníka Soudu vylosoval jména ostatních sedmi členů, a to pana N. Valticose, paní E. Palmové a pánů I. Foighela, F. Bigiho, J. Makarczyka a K. Jungwierta (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 4). Poté pan A. Spielmann, náhradní soudce, nahradil pana Valticose, který se nemohl zúčastnit dalšího projednávání případu (ust. 22 § 1 a 24 § 1).
4. Jako předseda Senátu (ust. 21 § 5) pan Ryssdal prostřednictvím tajemníka Soudu konzultoval se zástupcem Vlády, právním zástupcem stěžovatele a s delegátem Komise postup řízení (ust. 37 § 1 a ust. 38). Na základě rozhodnutí přijatého po těchto konzultacích obdržel tajemník Soudu zápis žadatele dne 18. listopadu 1994 a zápis Vlády ze dne 21. listopadu. Dne 1. prosince informoval sekretář Komise tajemníka Soudu, že její delegát přednese své připomínky při ústním jednání.
5. Dne 2. února 1995 rozhodl předseda v zájmu řádného chodu justice, aby tento případ a případ Vermeulen versus Belgie byly projednány ve stejný den. Následně po konzultaci se Senátem, rozhodl předseda odročit projednávání tohoto případu ze dne 20. března 1995, na který bylo ústní jednání původně nařízeno, na 30. srpen.
6. Dne 22. března 1995 v souladu s ust. 37 § 2 rozhodl předseda vyhovět žádosti belgické Vlády podat písemné připomínky k některým aspektům případu. V dopise, který kancelář Soudu obdržela dne 18. dubna 1995, komentoval poradce stěžovatele otázky týkající se rozsahu výše zmíněného podání Vlády, a to jako amicus curiae. Dne 24. května 1995 obdržel připomínky tajemník Soudu.
7. Obdobně jako dne 24. května 1995 se Senát vzdal své jurisdikce ve prospěch Velkého Senátu (ust. 51). V souladu s ust. 51 § 2 (a) a (b) se předseda a místopředseda (p. Ryssdal a p. Bernhardt), společně s ostatními členy původního Senátu, stali členy Velkého Senátu. Dne 8. června 1995, za přítomnosti tajemníka Soudu, vylosoval předseda jména dalších soudců, a to pánů R. Macdonalda, R. Pekkanena, A. N. Loizou a J. M. Morenilli, Sira Johna Freeland, L. Wildhabera, D. Gotcheva, P. Kurise a U. Lôhmuse.
8. V souladu s rozhodnutím předsedy, který povolil právnímu zástupci stěžovatele vystupovat před Soudem v jazyku portugalském (ust. 27 § 2), se jednání konalo za účasti veřejnosti v Paláci lidských práv ve Strassbourgu dne 30. srpna 1995. Soud předtím vykonal přípravné řízení.
9. K Soudu se dostavili:

(a) za Vládu pan A. Henriques Gaspar, zástupce generálního prokurátora republiky, vládní zmocněnec; pan O. Caspero Paulo, bývalý předseda pracovního senátu Nejvyššího soudu, poradce;

(b) za Komisi pan H. Danelius, delegát;

(c) za žadatele pan J. Pires de Lima, advokát, rada, pan J. M. Lebre de Freitas, profesor práva na univerzitě v Lisabonu, advokát, pan M. Nobre de Gusmao, advokát, poradci.

Soud vyslechl úvodní přednesy pánů Daneliuse, Pirese de Limy, Lebre de Freitase, Henriquese Gaspara a Castela Paula.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Okolnosti případu
2. Pan Pedro Lobo Machado je portugalským občanem a žije v Lisabonu. V roce 1955 nastoupil

do zaměstnání u společnosti Sacor jako inženýr. V důsledku znárodnění v roce 1975 byl Sacor pohlčen koncernem ve státním vlastnictví, společností „Petrogal - Petróleos de Portugal, EP“ („Petrogal“). Dne 4. dubna 1989 se Petrogal stal veřejnou společností s ručením omezeným, ve které je stát i nadále majoritním akcionářem. Mezitím, dne 1. ledna 1980, stěžovatel odešel do důchodu.

3. Dne 5. února 1986 zahájil pan Lobo Machado řízení proti Petrogalu u průmyslového tribunálu v Lisabonu; společnost zastupoval právní zástupce jmenovaný předsedou správní rady. Pan Lobo Machado usiloval o uznání funkce „generální ředitel“ namísto funkce „ředitel“, kterou mu zaměstnavatel udělil. Jelikož se tato klasifikace projevila svými účinky na výši jeho starobního důchodu, požadoval stěžovatel rovněž vyplacení částek, které mu měly být podle kolektivní smlouvy (acordo colectivo de trabalho) vypláceny již od roku 1980.
4. Průmyslový tribunál v Lisabonu jeho žalobu zamítl rozsudkem ze dne 7. října 1987. Toto rozhodnutí bylo potvrzeno rozsudkem odvolacího soudu v Lisabonu ze dne 1. června 1988.
5. Stěžovatel se odvolal k Nejvyššímu soudu (Supremo Tribunal de Justiça).
6. Poté, co si strany vyměnily svá podání, byl spis zaslán zástupci úřadu generálního prokurátora při Nejvyšším soudu, který je současně zástupcem generálního prokurátora, dne 20. února 1989. Dne 28. února 1989 předložil tento zástupce stanovisko, v němž doporučil (viz níže), aby odvolání bylo zamítnuto: „1. Přečteno. 2. Žalobce opakuje argumenty, které již byly předloženy odvolacímu soudu, a usiluje o to, aby jeho rozsudek spolu s rozsudkem soudu první instance byl zamítnut a aby bylo jeho žalobě vyhověno. Tyto argumenty však již byly řádně posouzeny v rozsudku, proti němuž bylo podáno odvolání, což samo o sobě stačí, pokud jde o zdůvodnění (rozsudku o odvolání). Proto není další projednávání nezbytné. 3. Jsem proto toho názoru, že odvolání musí být zamítnuto.“
7. Dne 19. května 1989 projednal odvolání Nejvyšší soud v neveřejném zasedání. Porady se zúčastnili tři soudci, tajemník soudu a členové úřadu oddělení generálního prokurátora. Strany nebyly vyzvány k účasti na jednání. Na závěr projednávání soud potvrdil rozsudek, jímž bylo odvolání zamítnuto, a toto bylo stěžovateli sděleno dne 22. května 1989.
8. Relevantní ustanovení vnitrostátního práva
9. Ústava
10. Nezávislost a postavení generálního prokurátora se podobají nezávislosti a postavení soudců. V článku 221 §§ 1 a 2 Ústavy jsou jeho funkce vymezeny následovně: „1. K povinnostem generálního prokurátora náleží zastupovat stát, jednat jako orgán žaloby a podporovat demokratický právní řád a zájmy stanovené zákonem. 2. Úřad generálního prokurátora má svůj vlastní status a je autonomní v souladu se zákonem.“
11. Kompetenční zákon upravující postavení úřadu generálního prokurátora
12. Zákon č. 47/1986 ze dne 15. října 1986 vymezuje rozsah pravomoci úřadu generálního prokurátora a stanoví způsob, jakým intervnuje - jako žalobce nebo obhájce anebo v „přidruženém“ (associated, acessória) postavení - v soudním řízení. V daném případě jsou relevantní následující ustanovení:

Článek 1

Na základě zákona je úřad generálního prokurátora orgánem odpovědným za zastupování státu, přičemž jedná jako orgán žaloby a podporuje demokratický právní řád a zájmy, které podporovat mu ukládá zákon.

Článek 3 (1)

K povinnostem úřadu generálního prokurátora patří zejména:

(a) zastupovat stát...;

- (b) vystupovat jako orgán žaloby;
- (c) zastupovat zaměstnance a jejich rodiny při ochraně jejich sociálních práv;
- (d) podporovat nezávislost soudů v mezích jejich odpovědnosti a zajišťovat, aby činnost soudu byla vykonávána v souladu s Ústavou a zákony;
- (e) sledovat výkon těch soudních rozhodnutí, kde je k tomu zmocněn;
- (f) řídit vyšetřování v trestních věcech, i když vyšetřování provádějí jiné orgány;
- (g) podporovat kampaně na prevenci trestné činnosti a spolupracovat při nich;
- (h) sledovat ústavnost legislativy;
- (i) zasahovat do konkursních řízení a do řízení o platební nezpůsobilosti a do jiných řízení ve věci veřejného zájmu;
- (j) jednat jako poradní orgán tam, kde to stanoví tento zákon;
- (l) dohlížet na policejní řízení;
- (m) podávat odvolání proti rozhodnutím vyplývajícím z úmluvy mezi stranami, která byla ujednána s cílem obejít zákon, nebo která byla vynesena v rozporu s výslovným zákonným ustanovením;
- (n) plnit další funkce, které mu ukládá zákon.

Článek 5

1. Úřad generálního prokurátora vstupuje do řízení jako žalobce nebo jako obhájce

- (a) tam, kde zastupuje stát;
- (d) tam, kde zastupuje zaměstnance a jejich rodiny při ochraně jejich sociálních práv;

4. Úřad generálního prokurátora zasahuje do řízení jako „přidružený“ orgán

- (a) tam, kde se nejedná o případ stanovený v odstavci (1) a kde jsou zainteresovanými stranami kraje, místní orgány, ostatní veřejné subjekty, charitativní a jiné instituce hájící veřejné zájmy, osoby bez právní způsobilosti nebo pohřešované osoby; a
- (b) ve všech ostatních případech, kde to stanoví zákon.

Článek 6

1. Tam, kde úřad generálního prokurátora zasahuje jako „přidružený“ orgán, dohlíží na ochranu zájmů, jež mu byly svěřeny, a přijímá (k tomuto účelu) nezbytná opatření.
2. Úřad zasahuje způsobem stanoveným v zákoně o řízení.

Článek 11 (2)

(Úřad generálního prokurátora) zastupuje (u nejvyšších soudů) zástupce generálního prokurátora...

Článek 59

Ministr spravedlnosti může

(a) dávat generálnímu prokurátorovi zvláštní instrukce ohledně civilních případů, kde je stát zainteresován;

(b) zmocnit úřad generálního prokurátora ... aby uznal věc druhé strany, uzavřel smír nebo přerušil řízení v civilních věcech, kde je stát stranou (sporu);

1. Zákon o civilním řízení
2. Relevantní ustanovení zákona o civilním řízení, která lze rovněž aplikovat na případy spadající do pravomoci průmyslových tribunálů, jsou tato:

Článek 20

1. Stát je zastupován úřadem generálního prokurátora.
2. Jestliže se případ týká státního majetku nebo práv státu, přičemž majetek je spravován nebo práva vykonávána samosprávnými orgány, mohou dát tyto orgány své pokyny poradci, který bude vystupovat v řízení společně s úřadem generálního prokurátora. V případě neshody mezi úřadem generálního prokurátora a poradcem bude mít přednost názor úřadu generálního prokurátora.

Článek 709

1. Po prostudování spisu připojí každý soudce svůj podpis a datum, jakož i libovolné komentáře. Na konci řízení zanesou soudní kancelář případ do seznamu soudu.
2. V den, kdy soud zasedá za účelem přijetí svého rozsudku, přečte soudce - zpravodaj návrh rozsudku, načež všichni ostatní soudci hlasují v pořadí, v jakém prostudovali spis.

Je-li to možné, v úvodu zasedání předsedající soudce a ostatní soudci obdrží fotokopie nebo strojepis nebo rukopis návrhu rozsudku.

Článek 752 § 1

Jestliže musí úřad generálního prokurátora zasáhnout (do řízení), bude mu doručen spis (k připomínce) na dobu sedmi dnů, po jejichž uplynutí se spis... postoupí soudci - zpravodaji a ostatním ne-předsedajícím soudcům ke konečnému rozsudku; soudce - zpravodaj si může spis ponechat čtrnáct dní, ostatní soudci sedm dní.

19. V souladu s Ústavou a s kompetenčním zákonem upravujícím povinnosti úřadu generálního prokurátora zasahuje tento úřad do každého řízení, kde je v sázce státní zájem (interesse público). U pracovněprávních případů je praxe pracovněprávního senátu Nejvyššího soudu taková, že se spis postoupí zástupci úřadu generálního prokurátora u tohoto soudu (zástupci generálního prokurátora), aby se mohl vyjádřit k meritu odvolání. Tento zástupce se pak zpravidla účastní zasedání, jehož účelem je projednat odvolání.
20. Zákon o pracovním řízení
21. Vláda citovala níže uvedená ustanovení zákona o pracovním řízení:

Článek 8

Zástupci úřadu generálního prokurátora musejí automaticky zastupovat

(a) zaměstnance a jejich rodiny; ...

Článek 10

Tam, kde je určen právní zástupce, automatické zastupování úřadu generálního prokurátora odpadá, aniž by to bylo na překážku zásahu tohoto úřadu jakožto „přidruženého“ orgánu.

JEDNÁNÍ PŘED KOMISÍ

21. Pan Lobo Machado se obrátil na Komisi dne 2. listopadu 1989. Opíraje se o článek 6 § 1 Úmluvy především tvrdil, že odvolací soud nově neposoudil důkazy vztahující se ke skutečnostem, jež měly být posouzeny soudem první instance, a že nedošlo k veřejnému jednání ani před odvolacím soudem ani před Nejvyšším soudem; dále pak si pan Lobo Machado stěžoval na roli přisouzenou úřadu generálního prokurátora v řízení před Nejvyšším soudem, která, jak uvedl, porušovala jeho právo na spravedlivý proces před nezávislým a nestranným soudem a která byla v rozporu s principem rovnosti prostředků. Stěžovatel rovněž tvrdil, že došlo k porušení článku 1 Protokolu č. 1 s ohledem na negativní finanční důsledky vyplývající ze zamítnutí jeho žaloby.
22. Dne 29. listopadu 1993 prohlásila Komise za přípustné stížnosti na účast úřadu generálního prokurátora v řízení před Nejvyšším soudem a na porušení práva stěžovatele na pokojné užívání jeho majetku. Zbývající část stížnosti (č. 15764/89) prohlásila Komise za nepřipustnou. Ve své zprávě ze dne 19. května 1994 (článek 31) vyjádřila Komise názor v poměru čtrnácti hlasů k devíti, že došlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy a v poměru dvaceti dvou hlasů k jednomu, že nevzniká samostatná otázka ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1.

Konečné návrhy vlády předložené Soudu

23. Ve svém podání požádala Vláda Soud, „aby rozhodl, že článek 6 § 1 Úmluvy nebyl porušen.“

PRAVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Údajné porušení článku 6 § 1 Úmluvy
2. Pan Lobo Machado tvrdil, že byl porušen článek 6 § 1 Úmluvy, který stanoví toto; „Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě... projednána nezávislým a nestranným soudem, ... který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích ... Jednak si stěžoval, že nemohl, ještě předtím než Nejvyšší soud vynesl svůj rozsudek, obdržet kopii písemného stanoviska úřadu generálního prokurátora a tudíž na ně nemohl reagovat; za druhé, že úřad generálního prokurátora byl zastoupen při neveřejném jednání u Nejvyššího soudu, ačkoli tento úřad již předtím akceptoval argumenty Petrogalu. Účast tohoto úřadu byla tudíž, jak ve svém podání uvedl, v rozporu s principem rovnosti prostředků a zpochybňovala nezávislost soudu. Dále pak, jelikož podal žalobu proti koncernu, jehož vlastníkem je stát, byl oprávněn pochybovat o nestrannosti úřadu generálního prokurátora jakožto zástupce státu v soukromoprávních sporech finanční povahy. Podle jeho tvrzení neexistovalo nic, co by ospravedlňovalo účast zástupce generálního prokurátora na jednání. Jeho posláním nebylo radit soudu nebo zajistit konsistenci jeho judikatury. V daném případě nebylo ani možné vysvětlit jeho účast potřebou chránit veřejný zájem, protože zástupce generálního prokurátora stál na straně zaměstnavatele. Povinnosti úřadu portugalského generálního prokurátora byly takové, že jeho zástupce mohl v daném případě obdržet pokyny od ministra spravedlnosti ohledně jeho konečných návrhů, jakož i ohledně úlohy při projednávání odvolání Nejvyšším soudem. Proto nebylo možné rozumně tvrdit, že - pokud jde o Portugalsko - porušení principu spravedlivosti v civilním řízení, s ohledem na ne-kontradiktorní zásah úřadu generálního prokurátora, bylo méně závažné než srovnatelné porušení v trestním řízení.
3. Komise většinou sdílela tento názor a konstatovala, že principy zakotvené v rozsudku ve věci *Borgers versus Belgie* ze dne 30. října 1991 (Serie A č. 214 - B) se aplikují *mutatis mutandis* v

civilním řízení. Při ústním jednání delegát (Komise) prohlásil, že k porušení došlo v důsledku kombinace skutečností, že pan Lobo Machado nemohl odpovědět na písemné připomínky úřadu generálního prokurátora, se skutečností, že člen tohoto úřadu byl přítomen projednávání.

4. Vláda poukázala na to, že strany – žadatel a Petrogal – vykonávaly svá procesní práva prostřednictvím svých zástupců v souladu se zásadou rovnosti stran. V takovémto řízení nemohl zástupce generálního prokurátora, jeden z členů úřadu generálního prokurátora s nejvyšší hodností, vystupovat jako procesní strana. S ohledem na zvláštní povahu forem zásahů úřadu generálního prokurátora u Nejvyššího soudu do pracovněprávních případů nebyly úvahy obsažené v rozsudku ve věci *Borgers* na daný případ aplikovatelné. Člen úřadu generálního prokurátora, jakožto instituce soudního systému, měl za povinnost pouze pomoci soudu tím, že mu podá zcela nezávislé, objektivní a nestranné stanovisko *super partes* ke vzniklým právním otázkám. A tímto způsobem měl přispět k zajištění řádného chodu justice. Objektivní funkce (*amicus curiae*) vykonávaná zástupcem generálního prokurátora jako garantem konsistence judikatury Nejvyššího soudu a ochráncem veřejného zájmu v pracovněprávních případech, byla veřejnosti a zejména právníkům známa. Není možné říci, že s ohledem na to, že zástupce generálního prokurátora předkládá stanovisko vycházející striktně ze zákona, stává se „objektivně řečeno“ „spojencem“ nebo „oponentem“ (viz výše citovaný rozsudek ve věci *Borgers*, str. 32, § 26). Skutečnost, že jednou ze stran byl koncern ve vlastnictví státu, který se později stal veřejnou společností s ručením omezeným, v níž byl stát majoritním akcionářem, neměla vliv na úsudek o tom, zda byl respektován princip spravedlivého procesu. Petrogal má své vlastní orgány. V případech tohoto typu stěžovatelem citovaný článek 59 kompetenčního zákona vymezující funkce úřadu generálního prokurátora (viz výše odstavec 17) nezmocňuje ministra spravedlnosti k tomu, aby vydával pokyny týkající se úlohy úřadu generálního prokurátora. V daném případě se tento úřad omezil na předložení stručného písemného stanoviska a neměl možnost se vyslovit, ať už s hlasem poradním či jinak, v řízení, kde soud dospěl ke svému rozhodnutí v neveřejném zasedání (což je v rozporu s výše citovaným rozsudkem ve věci *Borgers*).
5. Belgická vláda poznamenala (viz výše odstavec 6), že zásadní rozdíly mezi trestním a civilním řízením před Nejvyšším soudem opravňují učinit závěr, že k precedentu *Borgers* (viz výše citovaný rozsudek v této věci) nelze přihlížet, jedná-li se o civilní řízení. Rozhodně je třeba brát v úvahu zvláštní rysy každého případu a relevantní normy vnitrostátního práva, aby se předešlo jednotnému úsudku o porušování článku 6 § 1 institucí, která se v Belgii i v Portugalsku ukázala být prospěšnou.
6. Soud především konstatoval, že daný spor se týkal sociálních práv, a to mezi dvěma jasně definovanými stranami: stěžovatelem jako žalobcem a Petrogalem jako žalovaným. V tomto kontextu spočívá povinnost úřadu generálního prokurátora při Nejvyšším soudu převážně v asistenci soudu a v pomoci zajistit, aby jeho judikatura byla konsistentní. S ohledem na to, že se jednalo o sociální práva, byl zásah úřadu generálního prokurátora do řízení odůvodnitelný především snahou o zajištění veřejného zájmu. Za druhé je třeba poznamenat, že portugalský právní řád nepamatuje na případy, jak má zástupce úřadu generálního prokurátora při pracovním senátu Nejvyššího soudu plnit svou funkci, zasedá-li tento senát v neveřejném zasedání (na rozdíl od výše citovaného rozsudku ve věci *Borgers*, str. 28, § 17 a str. 32, § 28).
7. Shodně s případem *Borgers* (str. 32, § 26) má přesto Soud za to, že je třeba přisoudit velký význam roli, kterou ve skutečnosti v řízení sehrál člen úřadu generálního prokurátora, zejména pak obsahu a účinku jeho připomínek. Tyto připomínky vyjadřují stanovisko, v němž se odráží postavení úřadu generálního prokurátora jako takového. I když je toto postavení objektivní a opírá se o zákon, přesto je účelem stanoviska radit Nejvyššímu soudu, a tudíž jej ovlivňovat. V této souvislosti Vláda zdůraznila důležitost přispění úřadu (generálního prokurátora) k zajištění konsistence judikatury soudu, a zejména pak v daném případě k ochraně veřejného zájmu.

8. Ve svém rozsudku ze dne 17. ledna 1970 ve věci *Delcourt versus Belgie* uvedl Soud ve svém odůvodnění své domněnky o aplikovatelnosti článku 6 § 1, že „rozsudek kasačního soudu... se může odrazit v různém stupni na postavení dotčených osob“ (Serie A č. 11, str. 13 – 14, § 25). Tuto myšlenku Soud znovu opakoval při více příležitostech (viz, *mutatis mutandis*, následující rozsudky: *Pakelli versus Německo*, 25. dubna 1983, Serie A č. 64, str. 17, § 36; *Pham Hoang versus Francie*, 25. září 1992, Serie A č. 243, str. 23, § 40; a *Ruiz Mateos versus Španělsko*, 23. června 1993, Serie A č. 262, str. 25, § 63). Totéž platí pro daný případ, protože výsledek odvolání mohl ovlivnit výši starobního důchodu pana Lobo Machada.
9. S přihlédnutím k tomu, co bylo pro stěžovatele v sázce v průběhu řízení před Nejvyšším soudem, jakož i k povaze stanoviska zástupce generálního prokurátora, v němž zastával názor, aby odvolání bylo zamítnuto (viz výše odstavec 14), skutečnost, že pan Lobo Machado nemohl obdržet jeho kopii a odpovědět na ni dříve, než byl vynesena rozsudek, znamenala porušení jeho práva na kontradiktorní řízení. Toto právo v podstatě znamená možnost pro strany trestního nebo civilního procesu seznámit se se všemi předloženými důkazy či zaregistrovanými podáními a komentovat je, i když jsou předloženy či podány nezávislým členem vnitrostátní právní služby za účelem ovlivnit rozhodnutí soudu (viz mimo jiné, *mutatis mutandis*, následující rozsudky: výše citovaný *Ruiz Mateos*, str. 25, § 63; *McMichael versus Spojené království*, 24. února 1995, Serie A č. 307-B, str. 53 – 54, § 80; *Kerojaervi versus Finsko*, 19. července 1995, Serie A č. 326, str. 16, § 42). Soud shledává, že tento samotný fakt znamená porušení článku 6 § 1.
10. Toto porušení bylo o to závažnější, že k němu došlo za účasti zástupce generálního prokurátora na neveřejném zasedání Nejvyššího soudu. I když neměl možnost se vyjádřit, ať už s hlasem poradním či jinak (viz výše odstavce 26 a 28), byla mu tím dána, byť i jen podle vnějších příznaků, dodatečná příležitost podepřít své stanovisko neveřejně, aniž by se musel obávat odporu (viz výše citovaný rozsudek ve věci *Borgers*, str. 32, § 28). Skutečnost, že jeho účast umožňovala úřadu generálního prokurátora přispět k dodržení konsistence judikatury, nemůže na tomto nálezu nic změnit, jelikož umožnit svému členu účast není jediným prostředkem, jak tohoto cíle dosáhnout, jak ostatně ukazuje praxe většiny ostatních členských států Rady Evropy. Proto byl článek 6 § 1 porušen i v tomto ohledu.
11. Tyto závěry činí zbytečným, aby Soud rozhodl o stížnosti na to, že Nejvyšší soud nebyl ani nestranný ani nezávislý.
12. Údajné porušení článku 1 protokolu č. 1
13. Před Komisí stěžovatel tvrdil, že byl porušen též článek 1 Protokolu č. 1, avšak před Soudem tuto stížnost již nevznesl.
14. Soud se nedomnívá, že musí vznést tuto otázku z vlastního podnětu.

III. Aplikace článku 50 Úmluvy

36. Článek 50 Úmluvy stanoví toto: „Jestliže Soud zjistí, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo jakéhokoli jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z této Úmluvy, a jestliže vnitrostátní právo této strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soudu přiznává v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“
37. Škoda
38. Pan Lobo Machado uvedl, že zcela nezávisle na účincích výsledku řízení na jeho profesionální dráhu pochybnosti o soudním systému, jež vyvstaly v daném případě, narušily jeho důvěru v demokratické instituce. Utrpěnou nehmotnou újmu lze vyjádřit přinejmenším Částkou 3 500 000 escudos (PTE).
39. Vláda namítla, že mezi porušením Úmluvy a tvrzenou újmu neexistuje příčinná souvislost.
40. Delegát Komise se k této otázce nevyjádřil.
41. Soud konstatuje, že nález o porušení článku 6 je sám o sobě dostatečným zadostiučiněním.

42. Náklady a výdaje
43. Stěžovatel rovněž požadoval úhradu nákladů a výdajů vynaložených na jeho zastupování před orgány Úmluvy, a to ve výši 1 500 000 PTE.
44. Vláda ani delegát Komise se k této žádosti nevyjádřili.
45. Soud uznává nárok pana Lobo Machada a přiznává mu požadovanou částku, od níž je však třeba odečíst 21 724 francouzských franků, hrazených Radou Evropy za právní pomoc.
46. Úroky z prodlení

Podle informací dostupných Soudu zákonná úroková míra aplikovaná v Portugalsku ke dni přijetí tohoto rozsudku je 10% per annum.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ:

1. stanoví, že v tomto případě byl porušen článek 6 § 1 Úmluvy;
2. stanoví, že není nutné případ posuzovat z hlediska článku 1 Protokolu č. 1;
3. stanoví, že tento rozsudek je sám o sobě dostatečným zadostiučiněním za tvrzenou škodu;
4. stanoví, (a) že žalovaný stát je povinen zaplatit stěžovateli během tří měsíců 1 500 000 (jeden milion pět set tisíc) escudos, mínus 21 724 (dvacet jeden tisíc sedm set dvacet čtyři) francouzských franků, převedených na escudos podle kursu aplikovatelného ke dni vydání tohoto rozsudku, jako úhradu nákladů a výdajů; (b) z těchto částek bude uhrazen prostý úrok při roční sazbě 10% od uplynutí výše uvedené tříměsíční lhůty do zaplacení;
5. zamítá zbývající část žádosti o spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v jazyce anglickém a francouzském a vyneseno při veřejném jednání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 20. února 1996.

Herbert PETZOLD

tajemník

Rolv RYSSDAL

předseda